

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านบริหารสาธารณสุข Guidelines for the Development of Graduate Programs in Public Health Administration

ฉัตรสุมน พฤทธิญาณ^{1*}, วลลรัตน์ พบศิริ¹, นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์¹, พิศมัย มณีแจ่มใส¹, สุนิสา คำบุญศรี¹
Chardsumon Prutipinyo^{1*}, Vallerut Pobkeeree¹, Nithat Sirichotiratana¹,
Pissamai Marneejamsai¹, Sunisa Kumboonsri¹
ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล^{1*}
Department of Public Health Administration, Faculty of Public Health, Mahidol University^{1*}

(Received: April 4, 2022; Revised: December 28, 2022; Accepted: December 28, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสาขาวิชาบริหารสาธารณสุข วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ด้วยโปรแกรมออนไลน์ Cisco WebEx โทรศัพท์ และการตอบทางอีเมล ผู้เข้าร่วมวิจัย มี 4 กลุ่ม ได้แก่ กรรมการสภาการสาธารณสุขชุมชน นักบริหารการศึกษา ประธานหลักสูตร/นักวิชาการที่เกี่ยวกับหลักสูตรบริหารสาธารณสุข ศิษย์เก่าในหลักสูตรที่เกี่ยวกับบริหารสาธารณสุข รวมผู้ตอบจำนวน 16 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักบริหารงานสาธารณสุข ควรเน้นผู้เรียนต้องมีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรต้องสร้างผู้เรียนให้มีภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนองค์กร เป็นหลักสูตรที่สร้างนักบริหารสาธารณสุขที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ต้องมีทั้ง Hard Skill และ Soft Skill Literacy การใช้คอมพิวเตอร์ วิเคราะห์สถิติ ระบาดวิทยา ระเบียบวิธีการวิจัย การจัดการข้อมูลที่เป็นทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจระบบบริการสุขภาพ (Health Service System) การปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุข ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานทั้งหมด 4 มาตรฐาน 1) มาตรฐานด้านความรู้ 2) มาตรฐานด้านการปฏิบัติ 3) มาตรฐานด้านทักษะ และ 4) มาตรฐานด้านจริยธรรม เป็นหลักสูตรที่มีกระบวนการพัฒนาและสร้างนักบริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีงามอย่างแท้จริง และมีศีลธรรมทางการบริหารที่ยั่งยืน การพัฒนาหลักสูตรควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านการบริหารองค์กรทางสุขภาพทุกระดับซึ่งให้ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน เน้นทักษะความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ การจัดการหลักสูตรการบริหารสาธารณสุขควรคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สอน ปัจจัยการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง ซึ่งทำให้นักบริหารสาธารณสุขเข้าใจวิถีชีวิตตนเองและผู้อื่น การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีโอกาสนสัมผัส และเชื่อมต่อการเรียนรู้กับเครือข่าย ปัจจัยเทคโนโลยี การเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต และการเรียนข้ามศาสตร์

คำสำคัญ: ผลลัพธ์การเรียนรู้, การพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตศึกษา, บริหารสาธารณสุข

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: Chardsumon.pru@mahidol.ac.th เบอร์โทรศัพท์ 081-3995215)

Abstract

This qualitative research aimed to explore guidelines for Public Health Administration curricula development and improvement. The interviewing methods via Cisco WebEx online, telephone and e-mail were used to collect data. Key informants were 16 persons selected from 4 types of participants, namely the Community Public Health Council members, education administrator or program chair, public health administration program academics, and alumni of public health administration. Data were analyzed by content analysis.

The results indicated that guidelines for Public Health Administration curricula development should emphasize on learning outcomes of learners which meet graduate qualifications standard. The curriculum must empower learners for leadership in driving his/her organization successfully. The curriculum should produce public health administrators, according to the needs of 21st century, having both hard and soft skills literacy, including statistical analysis, epidemiology, research methodology and secondary data management, having knowledge and understanding of health service system, and having professional standard practices of community public health profession which consists of the following 4 standards: knowledge, conduct, skills and ethics. The curriculum should have development process in producing administrators/executives with good morality and ethics and have sustainable management morals. Curriculum development should focus on the development of learners' potential in managing health organizations at all levels, that maximizes the benefits of the people, and emphasizing on leadership for changes in health.

Recommendation is that, public health administration curriculum management should emphasize on teachers, teaching environment which will enhance public health administrators to understand other people's lifestyle and his/her own lifestyle, teaching/ learning activities management such that it would encourage students to have opportunities to learn, collect data, understand, and reflection which connects with networks. Related factors are to be able to learn in anytime and anywhere, according to lifelong learning and inter-disciplinary learning.

Keywords: Learning Outcomes, Curriculum Development, Graduate Programs, Public Health Administration

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและภัยสุขภาพส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ทำให้ประเด็นปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนและระบบสุขภาพของโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการมองปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อระบบสุขภาพในปัจจุบันจึงต้องมองให้รอบด้าน เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพ การจัดการบริการสุขภาพ และการดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกและสถานะเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 20 ปี การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โครงสร้างประชากรไทย กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โรคติดต่ออุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นจากการคมนาคมที่เชื่อมต่อทั้งโลก การบาดเจ็บจากการจราจร การโฆษณาสินค้าและเวชภัณฑ์ต่างๆ ทางสื่อออนไลน์ที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง รวมไปถึงการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้กำหนดจำนวน 17 เป้าหมาย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนไทยที่สถาบันการศึกษาต้องเป็นผู้ป้อนบุคลากรให้ไปบริหารงานสาธารณสุขในองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

การพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และจุดเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อป้อนผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษาเข้าไปในพื้นที่ต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อการทำงานได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนและรูปแบบการเรียนรู้ด้านการศึกษาก็ปัจจุบันเปิดกว้างขึ้นและไร้ขอบเขต ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Disruption Technology) ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้มีลักษณะเป็นเชิงรุก ผ่านระบบออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ผ่านมา ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมหลากหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิธีการเรียนรู้ที่พัฒนาไปอย่างก้าวกระโดดนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563) จำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของบัณฑิตยุค Gen Y และ Gen Z และการได้มาซึ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome Based Education) ของหลักสูตรนั้น ๆ ให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา เช่น การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้น การใช้ข้อมูลเพื่อการศึกษา และการสื่อสารในรูปแบบออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานสาธารณสุข ผ่าน Platform ต่าง ๆ

เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษา เป็นแนวทางสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนแหล่งการเรียนรู้การวัดและการประเมินผล และเป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ (Bureemas & Sunti Wong, 2004) การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องสอดคล้องกับความต้องการด้านวิชาการและวิชาชีพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ทุกหลักสูตรที่สถาบันการศึกษาเปิดให้บริการต้องผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และมีการปรับปรุงทุก 5 ปี ตามคู่มือการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557)

ปรัชญาการศึกษาที่ผ่านมา ใช้แนวคิดการจัดการศึกษาตามแนวทางพัฒนาการนิยม (Progressivism) คือการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้านให้พร้อมที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และปรับตัวได้ดีตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และพัฒนาจากความต้องการของผู้เรียนผ่านกระบวนการแก้ปัญหาและค้นคว้าด้วยตนเอง (ทิตินา แหมมณี, 2556) ปัจจุบัน บริบทของสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การออกแบบหลักสูตรการศึกษาจะมีวิธีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตอย่างไร ที่จะตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย (Customer and Stakeholder Focus) และสอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หรือมาตรฐานระดับนานาชาติที่คณะกรรมการการอุดมศึกษารับรอง และในปี 2565 มีประกาศหลายฉบับที่เปลี่ยนแปลงเรื่องมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา ตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษา เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2565 และประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการแต่งตั้งหรือมอบหมายผู้ตรวจสอบและการตรวจสอบการดำเนินการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2565 มุ่งเน้นการพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพ ที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยกระบวนการวิจัย เพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหา ความรู้ใหม่ได้อย่างมีอิสระ รวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์โครงสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ เชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพที่เป็นสากล มีคุณธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ

ที่ผ่านมา ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ผลิตหลักสูตรวท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) โดยมีสาขาวิชาต่างๆ 3 สาขาวิชาเอก คือ สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุขการบริหารโรงพยาบาล และ บริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข และในระดับปริญญาเอก สาขาวิชาบริหาร

สาธารณสุข (หลักสูตรนานาชาติ) มีการให้บริการวิชาการแก่องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายสาธารณสุขทั้งภายในประเทศ และนานาชาติ ผลงานที่ได้พัฒนาและให้บริการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงในกฎกระทรวงและประกาศกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาจำนวนอย่างน้อย 5 ฉบับ ที่มีความจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกิดขึ้น อีกทั้งการประกันคุณภาพตามเครือข่ายการประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network Quality Assurance: AUNQA) จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยและสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์วิจัย

เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาบริหารสาธารณสุข

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาแบบ เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้เข้าร่วมวิจัยเลือกแบบเจาะจงมี 4 กลุ่ม ได้แก่ กรรมการสภาการสาธารณสุขชุมชน นักบริหารการศึกษา ประธานหลักสูตร/นักวิชาการที่เกี่ยวข้องหลักสูตรบริหารสาธารณสุข ศิษย์เก่าในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับบริหารสาธารณสุข โดยเกณฑ์คัดเลือก เป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง รอบรู้ มีประสบการณ์ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับบริหารสาธารณสุขอย่างน้อย 4 ปี โดยคัดเลือกแบบเจาะจง และผู้ร่วมสัมภาษณ์สมัครใจยินดีตอบและให้สัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง 1 ชุด เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประเด็นคำถามหลักได้แก่ แนวทางการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักบริหารงานสาธารณสุขควรเน้นอะไรเป็นสำคัญ และมีปัจจัยอะไรที่สัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักบริหารงานสาธารณสุข

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แนวทางจากแนวคิดทฤษฎี และการทดสอบแบบสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาเพื่อร่วมให้ความเห็น ตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคตรวจสอบข้อมูลโดยเทคนิคการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation Methods) คือ ข้อมูลวิจัยขั้นต้น ตรวจสอบโดยใช้ทฤษฎี เพื่อให้แบบสัมภาษณ์สื่อความหมายได้อย่างชัดเจน และได้ข้อมูลที่ตรง ในขั้นสุดท้าย การวิเคราะห์ใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นัดหมายผู้เข้าร่วมวิจัย ใช้การสัมภาษณ์ด้วยโปรแกรมออนไลน์ Cisco WebEx โทรศัพท์ และการตอบทางอีเมล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ถอดข้อความการสัมภาษณ์ บันทึกจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

จริยธรรมวิจัย

การวิจัยนี้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่ COA. No. MUPH2021-013

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนควรเป็นรูปแบบที่มีลักษณะตื่นตัว (Active Learning) ทักษะพื้นฐานที่ผู้สอนควรมีเพิ่มขึ้น ได้แก่ ทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (Coach) และผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อสร้างโอกาส และสภาพแวดล้อม ทักษะการเข้าใจนักศึกษา ทำให้เกิดการไว้วางใจอาจารย์ และมีแรงบันดาลใจ ทักษะการเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนอาจารย์ (PLC: Professional Learning Community) และการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาหรือทำโครงการ (PBL: Problem / Project - Based Learning) ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลจำแนกตามกลุ่มประเภทผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักบริหารงานสาธารณสุข

จากความคิดเห็นของนักศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่ามีจุดเน้นที่สำคัญ ได้แก่

1.1 หลักสูตรสำหรับนักบริหารงานสาธารณสุขซึ่งผู้เรียนมาจากวิชาชีพที่หลากหลาย เช่น แพทย์ แพทย์แผนไทย พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข นักสุขศึกษา นักกายภาพบำบัด ฯลฯ ดังนั้น ศาสตร์การสอน ต้องสามารถสอนให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ และเป็นผู้นำในวิชาชีพนั้น ๆ เนื่องจากการศึกษาในปัจจุบัน สามารถเรียนรู้มาได้หลายทาง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนการสอน เป็นลักษณะ Learn More ชานชาลาใหม่หรือ Platform ของการเรียนรู้เป็นรูปแบบ Peer Review Learning ปัจจัยเร่งของการศึกษาคือเทคโนโลยีดิจิทัล

1.2 ต้องเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome/Result Based) ให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินในระดับสากลนานาชาติ โดยระดับมหาดบัณฑิตควรมุ่งให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างและประยุกต์ใช้ ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนางานและสังคม ส่วนระดับดุษฎีบัณฑิตควรมุ่งให้มีความสามารถในการค้นคว้าวิจัยเพื่อ สร้างองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน สังคม ประเทศ และประชาคมโลก

1.3 หลักสูตรต้องสร้างผู้เรียนให้มีภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนองค์กร มีความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีและสารสนเทศในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.4 เน้นการสร้างเครือข่ายในประเทศและนานาชาติ

1.5 การเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาประเทศเพื่อให้ทันกับการแข่งขันกับสถาบันอื่น ๆ หรือประเทศอื่น

1.6 ระบบความคิด มุมมอง การบริหารงานด้วยฐานวิชาการ เพราะขณะนี้งานต้องเน้นวิชาการ หลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-Based Public Health) และอีกส่วนหนึ่งคือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management)

1.7 ต้องเป็นหลักสูตรที่สร้างนักบริหารสาธารณสุขที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ต้องมีทั้ง Hard Skill และ Soft Skill Literacy การใช้คอมพิวเตอร์ วิเคราะห์สถิติ ระบาดวิทยา ระเบียบวิธีการวิจัย การจัดการ ข้อมูลที่เป็นทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจระบบบริการสุขภาพ (Health Service System)

1.8 การสำเร็จหลักสูตร ผู้เรียนต้องมีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับ บัณฑิตศึกษาของแต่ละระดับคุณวุฒิ ในมาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ต้องมีระยะเวลาการเรียนรู้ พอสมควร

1.9 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้นั้นควรต้องมี ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล และเมื่อสำเร็จการศึกษาหลักสูตรนี้แล้ว ตัวผู้บริหารหลักสูตรจะได้วัดผล ระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งอาจจำแนกเป็นระดับมหาดบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ดังนี้

ก. ด้านความรู้ ในระดับมหาดบัณฑิต ผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องมีความรู้เชิงลึก และบูรณาการ นำความรู้ไปสร้างสิ่งใหม่ ระดับดุษฎีบัณฑิต ผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องมีความรู้ในระดับที่ลึกซึ่งครอบคลุมหลากหลาย ในศาสตร์มุกกว้างและซับซ้อน

ข. ด้านทักษะ ในระดับมหาดบัณฑิต ผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องสามารถปฏิบัติได้อย่างชำนาญ ระดับ
ดุขภูษัณษิต ผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องสามารถปฏิบัติได้อย่างเชี่ยวชาญ

ค. ด้านจริยธรรม ในระดับมหาดบัณฑิต ผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องมีจริยธรรมและแสดงออก ระดับ
ดุขภูษัณษิต ผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างด้านจริยธรรม

ง. ด้านลักษณะบุคคล ในระดับมหาดบัณฑิตผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องมีลักษณะบุคคลที่โดดเด่น
ระดับดุขภูษัณษิต ผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องมีลักษณะบุคคลที่เป็นผู้นำและเป็นตัวอย่าง

จากความคิดเห็นของตัวแทนกรรมการสภาวิชาชีพฯ และผู้แทนผู้ใช้บัณฑิต

1. การปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานที่เกี่ยวกับวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการงานสาธารณสุขซึ่งประกอบด้วย
มาตรฐานทั้งหมด 4 มาตรฐาน คือ 1) มาตรฐานด้านความรู้ 2) มาตรฐานด้านการปฏิบัติ 3) มาตรฐานด้านทักษะ
และ 4) มาตรฐานด้านจริยธรรม ซึ่งเป็นกรอบสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่
เกี่ยวข้องกับวิชาชีพได้เป็นแนวเดียวกัน และใช้ในการควบคุม กำกับและดูแล ผู้ประกอบการวิชาชีพให้ปฏิบัติงานได้
อย่างมีมาตรฐานด้วยเช่นกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลและได้รับบริการที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุขที่มี
คุณภาพได้มาตรฐาน ผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุขจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ
ทักษะ

2. เป็นหลักสูตรที่มีกระบวนการพัฒนาและสร้างนักบริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีงามอย่างแท้จริง
และมีศีลธรรมทางการบริหารที่ยั่งยืน

3. การตอบสนองความต้องการขององค์กรทางสุขภาพทุกระดับอันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน
ในการบริหารจัดการทางสุขภาพและสาธารณสุข เพื่อให้บริการและดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน ที่
สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานการอุดมศึกษาแห่งชาติ

4. ควรมีการฝึกงานหรือการฝึกภาคสนามที่ใช้เวลาฝึกในภาคการศึกษา หรือการทำโครงการหรือ
กิจกรรมการเรียนรู้อื่นใดเพื่อให้เกิดทักษะจนสามารถไปใช้ในการทำงานได้

5. การพัฒนาหลักสูตรควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านการบริหารองค์การ การ
ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพโดยใช้กระบวนการเสริมพลัง
(Empowerment) กับภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการสุขภาพให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ เพื่อตอบสนองความ
ต้องการของผู้เรียน

ตัวแทนศิษย์เก่าในหลักสูตรที่เกี่ยวกับบริหารสาธารณสุข

1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรอบรู้ทางด้านสุขภาพและเป็นตัวอย่างที่ดี (Role Model) แก่
คนทั่วไป

2. มีวิสัยทัศน์มุมมองการทำงานเชิงรุก ตื่นตัว (active) หมั่นพัฒนาตนเอง มีหลักสูตรที่เป็นลักษณะ
Reskill Upskill คนที่สนใจสาขานี้มาพัฒนาด้านตนเองฝึกอบรมเรียนเพิ่มเติม ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาให้ผู้เรียน
ได้เรียนรู้ การเรียนรู้ต้องไม่ได้หยุดอยู่เพียงภายในมหาวิทยาลัยแต่จะดำเนินไปตลอดชีวิต

3. เมื่อสำเร็จการศึกษาหลักสูตรนี้แล้ว สามารถพัฒนาด้านตนเองต่อไป หลังจากสำเร็จการศึกษาในระดับ
บัณฑิตศึกษาแล้ว และสามารถมีเครือข่ายในประเทศและนานาชาติ

2. มีปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักบริหารงานสาธารณสุข

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

2.1 ผู้สอน คุณสมบัติและความคาดหวังของมหาวิทยาลัยต่อผู้สอนมีสูง จากคำตอบของนักวิชาการ
และนักบริหารหลักสูตรที่ว่า “ทางหลักสูตรจะเอาใครมาเป็นครู มหาวิทยาลัยสร้างความคาดหวังกับครูไว้สูง” ซึ่ง
ชี้ให้เห็นว่า ผู้สอนต้องมีคุณสมบัติความเป็นครู มีความสำนึกในหน้าที่และการทำงานต่างๆ รวมไปถึงความรับผิดชอบ
ต่อสังคมและประเทศชาติ มีความคิดริเริ่ม วิจัยและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และมีสุขภาพดีทั้งทางกายและจิตใจ
สามารถพึ่งพาตนเองและมีอุดมคติเป็นที่พึ่ง

2.2 ปัจจัยการจัดการเรียนการสอนตามสภาพแท้จริง (Authentic Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้กระบวนการวิจัย มีประสบการณ์เพื่อให้สร้างการเรียนรู้ไปสู่สภาพแท้จริง ซึ่งเข้าใจวิถีชีวิต เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจชีวิตคนอื่นซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้สุขภาพ พฤติกรรมของคนเพื่อการแก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนจึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนมีโอกาสสัมผัส เก็บข้อมูล คิดทบทวน ไตร่ตรอง สามารถคิดวิเคราะห์ จำแนก ให้เหตุผล จับประเด็นเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ จากข้อมูลที่ได้รับ

2.3 ปัจจัยการเชื่อมต่อกับเครือข่ายพื้นที่การเรียนรู้ ถ้าหลักสูตรมีพื้นที่ให้ผู้เรียนรู้ หลักสูตรที่เป็น Authentic หลักสูตรต้องมีพื้นที่ พื้นที่ที่ต้องทำงานเป็นเครือข่าย ต้องสัมพันธ์กับผู้บริหารระดับจังหวัด เช่น สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น

2.4 ปัจจัยเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันและโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทันยุคการใช้แอปพลิเคชัน นำเครื่องมือเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น Course Online Blended Learning เครื่องมือ ทางออนไลน์ ผู้เรียนต้องมีทักษะ สามารถเข้าถึงได้ เช่น การจัด Webinar เป็นต้น

2.5 ปัจจัยเครือข่ายต่างประเทศ มองระดับการบริหารเชื่อมต่อสากลโลก แบบโมเดลการจัดการต่างประเทศ ซึ่งการจัดการการศึกษาต้องตามทัน

2.6 ปัจจัยการบริหารงานด้วยการประยุกต์ทฤษฎีสมัยใหม่เพื่อการบริหาร ทักษะการเจรจา การจัดการเชิงเครือข่าย การก้าวข้ามขีดจำกัดเดิม ๆ เช่น มีศักยภาพในการแก้ปัญหาและสร้างโอกาสใหม่ๆ ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่ไม่เคยทำมาก่อน เพื่อการพัฒนางาน

2.7 ปัจจัยด้านเวลา หลักสูตรควรจัดสรรโปรแกรมของหลักสูตร ที่เอื้อต่อผู้เรียน ให้สามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต เช่น ช่วงเวลาการเรียน หรือระยะเวลาการเรียน หรือมองในประเด็นการเรียนเพื่อต่อยอดความรู้เพื่อเก็บไว้ใช้ในการเรียนระดับที่สูงขึ้น หรือการใช้ประสบการณ์เดิมในการทำงานมาต่อยอดเพื่อลดเวลาการเรียนลง

อภิปรายผล

จากการประมวลภาพรวม หลักสูตรจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ มีภาวะผู้นำ ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป หลักสูตรปัจจุบันควรอยู่บนหลักการพื้นฐานของการมุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcome-Based Education: OBE) กล่าวคือ 1) มีความชัดเจนของการเน้น (Clarity of Focus) การมีผลเฉพาะช่วยให้เข้าใจถึงจุดประสงค์ที่ชัดเจนสำหรับทุกสิ่งที่คุณสอนและผู้เรียนทำ 2) การออกแบบลง ส่งมอบขึ้น (Design Down, Deliver Up) เมื่อวางแผนหลักสูตร นักการศึกษาต้องเริ่มต้นด้วยผลลัพธ์และทำงานย้อนหลัง เมื่อวางแผนการสอน ผู้สอนจะสอนสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เพื่อแสดงให้เห็นผลลัพธ์ 3) มีความคาดหวังสูง (High Expectations) การศึกษาที่เน้นวัตถุประสงค์ (OBE) สันนิษฐานว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ดี แม้ว่าจะไม่เหมือนกันและไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหมือนกันในวันเดียวกัน และ 4) ขยายโอกาส (Expanded Opportunities) ผู้เรียนต้องได้รับโอกาสแสดงออกซึ่งการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ และต้องมีโอกาสมากมายที่จะแสดงผลลัพธ์ ไม่ใช่แค่ครั้งเดียว กฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565 “มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา” เป็นข้อกำหนดขั้นต่ำของหลักสูตรการศึกษา คุณลักษณะ คุณภาพ และเกณฑ์อื่นเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา นั้นหมายความว่า หลักสูตรควรมีเนื้อหาและการดำเนินการที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

ส่วน “ผลลัพธ์การเรียนรู้” ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรควรสร้างผู้นำการบริหารงานสาธารณสุขให้ไปถึงเป้าหมายทางสุขภาพของประชาชน และได้ตามมาตรฐานสากลระดับโลกด้วย

สำหรับนักบริหารงานสาธารณสุข ซึ่งมาจากวิชาชีพที่หลากหลาย ดังนั้น ศาสตร์การสอนต้องสามารถสอนให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์และเป็นผู้นำในวิชาชีพนั้นๆ เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินในระดับสากล สามารถไปทำงานได้ทุกที่ หลักสูตรต้องสร้างผู้เรียนให้มีภาวะผู้นำในการขับเคลื่อน

องค์การ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้นั้นควรต้องมี ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคลที่โดดเด่นเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นได้ การปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลและได้รับบริการที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ผู้ประกอบวิชาชีพการสาธารณสุขจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ควรมีการฝึกงานหรือการฝึกภาคสนามที่ใช้เวลาฝึกในภาคการศึกษา หรือการทำโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้อื่นใดเพื่อให้เกิดทักษะจนสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ และเมื่อสำเร็จการศึกษาหลักสูตรนี้แล้ว สามารถพัฒนาตนเองต่อไปหลังจากจบในระดับบัณฑิตศึกษาแล้ว และสามารถสร้างหรือมีเครือข่ายในประเทศและนานาชาติ

จากการทบทวนทักษะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารงานสาธารณสุขสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ควรได้กำหนดไว้ในหลักสูตรมีอยู่ 5 ด้านคือ 1) ทักษะแนวคิดที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มี 5 ประการ ซึ่งประกอบด้วย จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงินเศรษฐกิจธุรกิจ การเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง ความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ และความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมมี 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ไขปัญหาตลอดจนสื่อสารร่วมมือทำงาน 3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมี 3 ปัจจัยคือ ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ และความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) 4) ทักษะแห่งชีวิตและการทำงานมี 5 ปัจจัย ประกอบด้วยความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคม และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิดชอบและความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ 5) ทักษะระบบสนับสนุนการศึกษาของศตวรรษที่ 21 มีปัจจัยอยู่ 4 ประการ ประกอบด้วยมาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรการสอนของศตวรรษที่ 21 การพัฒนาของวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 และสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Muanphan, 2016)

ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านการบริหารองค์กรทางสุขภาพทุกระดับซึ่งให้ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน เน้นทักษะความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ โดยการประยุกต์ความรู้ เทคนิค และการบริหารจัดการงานต่าง ๆ เน้นการสร้างเครือข่ายในประเทศและนานาชาติ มีการคิดเชิงระบบ (Systematic Thinking) และคิดเชิงนวัตกรรม สามารถออกแบบได้ (Design Thinking) อย่างไรก็ดี I Roy Killen (2000) เห็นว่า ควรเริ่มต้นด้วยภาพที่ชัดเจนของผลลัพธ์ของผู้เรียน จากนั้นจึงจัดหลักสูตร การสอน และการประเมินเพื่อให้แน่ใจว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นในที่สุด ที่สำคัญไม่ว่าจะใช้วิธีการสอนใด จำเป็นต้องคำนึงถึงคือ จุดเน้นหลักของผู้สอนควรอยู่ที่การเรียนรู้มากกว่าการสอน ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้ หากพวกเขาไม่คิด การคิดมาจากกระบวนการที่ผู้สอนใช้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับเนื้อหาอื่น และแต่ละวิชาจะไม่อยู่ลำพัง มีความจำเป็นที่ผู้สอนต้องสร้าง LINKS ไปยังวิชาอื่น ผู้สอนมีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “วิธีการเรียนรู้”

ลักษณะของหลักสูตรบริหารสาธารณสุขหรือจัดการสุขภาพที่จะส่งเสริมคุณสมบัติของผู้เรียน (Herzlinger & Regina, 2013) ได้แก่

1. มีนวัตกรรมมากพอที่จะมองเห็นและคว้าโอกาสใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ปรับปรุงการดูแล และเพิ่มศักยภาพทางการเงิน
2. มีความรู้เพียงพอที่จะเข้าใจวิทยาศาสตร์ การแพทย์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และเศรษฐศาสตร์ พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม นโยบายสาธารณะ และการเงิน
3. รวบรวมข้อมูลเชิงลึกมากพอและแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดจากเพื่อนร่วมงานในสาขาและประเทศอื่น ๆ
4. ตระหนักในตนเองมากพอที่จะรู้ว่า “ต้องการอะไร” “เมื่อใด”
5. มีจริยธรรมมากพอที่จะเข้าใจว่าการแก้ปัญหาของการดูแลสุขภาพ ต้องไม่เพียงแค่บรรลุศักยภาพทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังต้องยึดมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมที่สูง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการดูแลสุขภาพด้วย

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านี้ ผู้ร่วมประชุมเห็นพ้องต้องกันว่าหลักสูตรควรมีเนื้อหาและการพัฒนาทักษะ (Herzlinger & Regina, 2012) ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและการเป็นผู้ประกอบการ รวมถึงทักษะในการสร้างต้นแบบ การทดลอง การประเมิน และแก้ไขเพื่อค้นหาวิธีแก้ปัญหาที่ใช้งานได้จริงและมีราคาจับต้องได้
2. ความสามารถในการจัดการความรู้ของกำลังคนเพื่อส่งผลลัพธ์ของการดูแลสุขภาพให้เข้ากับรูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ รวมถึงโครงสร้างของภาคส่วนต่าง ๆ การเงิน เทคโนโลยี นโยบายสาธารณะ และผู้บริโภค และหน้าที่ความรับผิดชอบ
3. ความรู้เชิงปริมาณในด้านต่าง ๆ เช่น การบัญชี การสร้างแบบจำลองทางการเงิน และการทำเหมืองข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่
4. สิ่งอำนวยความสะดวกในการสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบัน
5. ความเข้าใจเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค
6. ทักษะในการจัดการการเปลี่ยนแปลง

สำหรับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักบริหารงานสาธารณสุข ได้แก่ ผู้สอน ปัจจัยการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง ซึ่งทำให้นักบริหารงานสาธารณสุขเข้าใจวิถีชีวิตตนเองและผู้อื่น ดังนั้นจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีโอกาสสัมผัส เก็บข้อมูล คิดทบทวน และการเชื่อมต่อกับเครือข่ายให้พื้นที่การเรียนรู้ ปัจจัยเทคโนโลยี การเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต และการเรียนข้ามศาสตร์

การนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาจะนำไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร วท.ม. สาขาวิชาบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรที่คล้ายกันของสถาบันอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เสนอให้มีการศึกษาและประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาและวิธีการสอน (Pedagogy) ที่เหมาะสมและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในสาขาบริหารสาธารณสุข

References

- ทิศนา ขัมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). *ประกาศมหาวิทยาลัย COVID-19*. (ประกาศ ณ วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2563). สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2565 จาก <https://op.mahidol.ac.th/ea/covid19-tools/>
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563.) *ประกาศเรื่อง แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนเพื่อรองรับสถานการณ์ COVID-19 ในกรณีที่ไม่สามารถมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยได้ พ.ศ. 2563* (ประกาศ ณ วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2563). สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2565 จาก <https://op.mahidol.ac.th/ea/covid19-tools/>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). *คู่มือการประกันคุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษาฉบับปีการศึกษา 2557*. สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2565 จาก <http://www.mua.go.th/users/bhes/DATA%20BHE52558/upload%20file%20IQA/iqa%20>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563*. สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2565 จาก https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/11/Thailands-SDGs-report-2016-2020-book_for-web-1.pdf

- Bureemas, J. & Suntiwong, C. (2004). The Evaluation of Bachelor of Public Health Program Year 2010 of Faculty of Public Health. *Nakhon Ratchasima Rajabhat University Kasetsart J*, 25(Soc. Sci), 150-165.
- Herzlinger, & Regina E. (2012). *White Paper " 21st Century Health Care Management Education: Confronting Challenges for Innovation with a Modern Curriculum," a conference held October 4-5, 2012 at the Harvard Business School*. Boston: Harvard Business Press.
- Herzlinger, & Regina E. (2013). 21st – Century Health Care Management Education: Confronting Challenges for Innovation with a Modern Curriculum. *Health Management Policy and Innovation*, 1(2), 38-44.
- IRoy Killen. (2000). *Principle and Possibilities*. Faculty of Education, University of Newcastle, Australia. Retrieved June 23, 2022 from https://academic.payap.ac.th/wp/wp-content/uploads/1.-2-Killen_paper_good-kena-baca1.pdf
- Muanphan, P. (2016). *Go Ahead and Reform the Course 2016 The First Wave of Policy Reduce Study Time Increase Time to Know*. Retrieved June 23, 2022 from <http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/view.php?mid=99&did=923>